

Поняття «Баланс», мета складання. Класифікація балансів, вимоги до них.

Баланс — основний звітний документ, що відображає фінансово-майновий стан підприємства на певну дату: його активи, зобов'язання і власний капітал.

Термін «баланс» у бухгалтерському обліку використовується у трьох значеннях:

- 1) як форма звітності — таблиця, в якій майно підприємства відображається у грошовій формі на певну дату за ознаками: господарського управління — актив; права власності — пасив;
- 2) як підсумок кожної сторони таблиці як визначення їх рівності;
- 3) як метод групування й відображення в грошовій оцінці на певну дату активів, зобов'язань та власного капіталу, результати якого відображаються у формі звітності «Баланс».

Мета складання Балансу — надання користувачам повної, правдивої, неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату. Баланс дає можливість визначити склад та структуру майна підприємства, ліквідність та оборотність засобів, наявність власного та запозиченого капіталу, зміну дебіторської та кредиторської заборгованості та інші показники. Отримання такої інформації — необхідна умова для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, а також для оцінки ефективності майбутніх вкладень капіталу та ступеня фінансових ризиків.

Як і будь-яка форма фінансової звітності, Баланс включає заголовок, де вказуються:

- назва підприємства;
- організаційно-правова форма підприємства;
- місцезнаходження;
- назва звіту;
- дата, на яку складається звіт;
- валюта, в якій складено звіт та рівень її тотожності.

Бухгалтерські баланси можна класифікувати за такими ознаками:

За часом складання:

- вступний (початковий);
- поточний;
- річний;
- об'єднувальний;
- розподільчий;
- ліквідаційний.

Вступний — це баланс на початок звітного періоду. Свою діяльність підприємство починає з початкового балансу, в який записують все майно, гроші, що є внесками до Статутного капіталу. Тому актив будуть складати внесені засоби, а пасив — сума статутного капіталу.

Поточний баланс — це баланс підприємства на певну дату, що характеризує наявність засобів і джерел.

Річний баланс — це баланс станом на 31 грудня.

Об'єднувальний — складається при злитті двох і більше підприємств. Відображає засоби і джерела підприємств, що об'єднались.

Розподільчий складається для підприємства, що розділяється на декілька. При цьому розділяється майно і борги для кожного окремо створеного підприємства. Тому

такий розподільчий баланс складається для кожного новоствореного підприємства, який одночасно є його початковим балансом.

Ліквідаційний баланс складається у випадку ліквідації підприємства з різних причин. Він складається ліквідаційною комісією після реалізації певної частини майна для погашення боргів підприємства. Ліквідаційний баланс відрізняється тим, що оцінка його активів здійснюється за реалізаційною вартістю, яка може бути значно нижча ніж початкова вартість.

За обсягом інформації:

- індивідуальний (баланс конкретного підприємства);
- зведений (складаються відомствами, міністерствами по групі підприємств);
- консолідований (складають підприємства, що мають дочірні підприємства або філії).

За змістом:

- сальдовий;
- оборотний;
- результатний;
- проміжний;
- шаховий;
- порівняльний.

Сальдові баланси відображають тільки залишки засобів і джерел на певну дату.

Оборотний баланс складається для перевірки облікових записів, по суті це робочий баланс складений по даний бухгалтерських рахунків і включає дані про залишки на початок періоду, обороти за період та залишки на кінець періоду.

Результатний баланс — це баланс прибутків і збитків або доходів і витрат господарства, що визначає своїм сальдо чистий прибуток або чистий збиток.

Проміжні баланси складали тільки за потреби.

Шаховий баланс, що отримав свою назву від своєрідної форми, яка нагадувала шахову дошку, можна називати й динамічним балансом, бо він відображав як стан господарства на початок і кінець звітного періоду, так і рух майна. При цьому обороти в шаховому балансі давалися в розрізі кореспондуючих рахунків, що уможливлювало визначення його економічного змісту, оскільки зрозуміло було, звідки надійшла сума на рахунок і на що саме її було витрачено. А тому шаховий баланс, складений за звітний період після річного звіту, можна вважати і сальдовим, і оборотним, і результатним балансом.

Шахові баланси є дуже наочними. Але їх доцільно застосовувати тільки на невеликих підприємствах, бо збільшення кількості використовуваних рахунків бухгалтерського обліку робить ці баланси громіздкими і незручними для практичної роботи.

Порівняльний баланс мав на меті порівняти статті звітного балансу з минулими періодами.

За способом включення регулюючих статей до підсумку балансу:

- баланс — брутто;
- баланс — нетто.

Брутто-баланс — це такий, до валюти якого включені регулюючі статті.

Нетто-баланс — це такий до підсумку якого регулюючі статті не включені.

Вимоги до складання Балансу:

1. Правдивість. Ця вимога дотримується завдяки тому, що всі дані бухгалтерського балансу заповнюються на підставі перевірених даних бухгалтерського обліку про здійснені господарські операції, які в свою чергу відображаються в обліку тільки на підставі первинних документів.
2. Послідовність. Кожний наступний баланс базується на даних попереднього балансу.
3. Зрозумілість та єдність. Складається баланс у відповідності з принципами, що викладені в Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» та методологією, що викладена в стандартах обліку, зокрема П(С)БО 2 «Баланс», тому він є зрозумілим для всіх користувачів, ознайомлених з цими принципами та методикою.

Значення балансу.

Бухгалтерський баланс дає змогу отримати узагальнену та згруповану у відповідний спосіб інформацію про стан господарських засобів і джерел їх утворення на певну дату.

Бухгалтерський баланс є найбільш інформативною формою для аналізу й оцінки фінансового стану підприємства.

Уміння читати баланс базується на знанні змісту кожної його статті, способу її оцінки, ролі в діяльності підприємства, зв'язку з іншими статтями, характеристики цих змін для економіки підприємства.

Дослідження бухгалтерського балансу дає можливість:

- 1) одержати значний обсяг інформації про підприємство;
- 2) визначити ступінь забезпеченості підприємства власними оборотними коштами;
- 3) встановити, за рахунок яких статей змінився розмір оборотних коштів;
- 4) оцінити загальний фінансовий стан підприємства навіть без розрахунків аналітичних показників.

Бухгалтерський баланс є реальним засобом комунікації, адже завдяки йому керівники отримують уявлення про місце свого підприємства в системі аналогічних підприємств, правильності обраного стратегічного курсу, порівняльних характеристик ефективності використання ресурсів і прийнятті рішень найрізноманітніших питань по управлінню підприємством. Аудитори отримують підказку для вибору правильного рішення в процесі планування своєї перевірки, виявлення слабких місць у системі обліку, а також можливих навмисних і ненавмисних помилок у зовнішній звітності клієнта.

На основі бухгалтерського балансу фінансові аналітики визначають напрямки аналізу підприємства. Значення бухгалтерського балансу є настільки важливим, що аналіз фінансового стану нерідко називають аналізом балансу. Основними напрямками аналізу для реальної оцінки фінансового стану є наступні:

Аналіз фінансового стану на короткострокову перспективу, який полягає в розрахунку показників оцінки задовільності структури балансу (коефіцієнт ліквідності, забезпеченості власними засобами і можливості відновлення (втрати) платоспроможності.

При характеристиці платоспроможності увагу в основному звертають на такі показники, як наявність коштів на розрахункових рахунках у банках, у касі організації,

збитки, прострочена дебіторська і кредиторська заборгованість, не погашені в термін кредити і позики, на оцінку положення організації на бланку цінних паперів.

Аналіз фінансового стану на довгострокову перспективу досліджує структуру джерел надходження коштів, ступінь залежності організації від зовнішніх інвесторів і кредиторів.

Аналіз ділової активності організації, критеріями якої є:

- § широта ринків збуту продукції;
- § репутація організації;
- § ступінь виконання виробничого плану;
- § рівень ефективності використання ресурсів організації.

Для оцінки реальних аналітичних можливостей необхідно знати обмеження інформації, поданої в балансі.

Баланс - це підбірка моментних даних на початок і кінець звітного періоду, тобто в ньому фіксуються сформовані до моменту його упорядкування результати господарських операцій. Він відповідає на запитання: "Що являє собою підприємство на даний момент?", але не відповідає на запитання: "В наслідок чого склалося таке положення?" Закладений у ньому принцип використання історичних цін придбання оборотних активів суттєво спотворює реальну оцінку майна в цілому.

- 1) це основа бухгалтерської звітності про результати господарської та фінансової діяльності підприємства за певний період;
- 2) основне джерело інформації про майновий і фінансовий стани суб'єктів господарювання;
- 3) інформаційна база для податкових органів, кредитних установ і органів державного управління майном;
- 4) інформаційне забезпечення для фінансового планування підприємства, контролю грошових потоків відповідно до отриманого прибутку.